

KS

Norge trenger sterke folkestyrte regioner

Foto på forsiden : www.photos.com

Norge trenger sterke folkestyrte regioner

KS mener at det er tid for regionreform. Det kunnskapsmessige grunnlag er viktig og samstemt, og det er sterk støtte i utredninger og i organisasjoner. Det er politisk flertall for reform. KS har bidratt med grundige utredninger og et Landsstyrevedtak som – fra kommunesektorens side - avklarer sentrale spørsmål i forhold til en regionreform. For å holde regjeringens tidsplan er det nå helt avgjørende at Stortinget allerede våren 2006 fatter en nasjonal beslutning om sentrale prinsipper for reformen. Denne avklaringen blir en viktig milepæl underveis i arbeidet fram mot reform.

Hvorfor regionreform?

I Norge er landsdelene ulike, folk bor spredt på et stort område. Vi har ulik kultur og identitet om vi er trøndere eller sørlendinger. Næringsvirksomheten – for en stor del forankret i våre rike naturressurser - er fordelt over hele landet. Alle landsdeler har sterke kunnskaps-, kompetanse- og næringsmiljøer. Dette mangfoldet må også gjenspeiles i politikk for tjenesteproduksjon og regional utvikling. Regionreformen er en reform for demokrati og forenkling til beste for innbyggere og næringsliv. Gjennom målrettet satsing på de ressurser og fortrinn vi har i hver av regionene, øker vi vekst i regionene og vi øker Norges verdiskaping totalt.

Regionen skal være et fullverdig forvaltningsnivå, slik kommunen er det på lokalt nivå. Grunnlaget for regionreformen må være en omfattende desentralisering av oppgaver, ansvar, myndighet og ressurser fra staten til regionene. Regionens politikere skal være ansvarlig overfor folk i regionen gjennom valg. Innbyggerne i regionen vil få en viktig og klar arena å engasjere seg i for utvikling av regionen som samfunn. Næringsliv i regionen vil få en klar adresse for samhandling med politikere om ramme faktorer for næringsutviklingen i regionen.

Alle oppgaver som er viktige for den regionale utviklingen bør samles i de nye regionene. Dette er avgjørende for å kunne samordne innsatsen innenfor de ulike sektorene til beste for befolkning og næringsliv. Veier og bredbånd, forsknings- og kompetansemiljøer - og viktige regionale tjenester som videregående og høyere utdanning, sjukehus tjenester og kultur – er for næringslivet like viktig som de spesielle nærings- og distriktpolitiske virkemidlene.

Stortinget har hovedansvar for en overordnet politikk som gjør at alle regioner tar del i – og bidrar til - nasjonens verdier og framgang. Nasjonens suksess avhenger av at alle innbyggere og alle deler av landet utnytter sitt potensial. Da må nasjonal politikk spille sammen med skreddersydde regionale strategier for å utvikle kompetanse, jobber og utvikling.

Kunnskapsgrunnlag og sentrale vedtak: hva bygger vi reformen på?

Med regjeringen Stoltenberg venter KS ny kurs med klare mål og trykk i regionsaken. I sin politiske plattform har regjeringen slått fast at det skal være tre forvaltningsnivå i Norge, og at flere oppgaver og mer ansvar skal desentraliseres fra staten og samles i nye, folkestyrte regioner. Et fornyet og styrket regionalt forvaltningsnivå skal være den sentrale aktør for regional utvikling. Dette er gledelig. Etter KS syn må det videre arbeid med reformen bygge på kunnskap som finnes og vedtak som er fattet. De siste årene er det lagt fram en rekke utredninger som konkluderer med at Norge trenger større regioner, med myndighet og virkemidler for å forme politikken i sin region – tilpasset fortrinn og utfordringer i ulike deler av landet. Spesielt vil vi vise til den politisk sammensatte Distriktskommisjonen, som anbefalte at dagens fylkeskommuner erstattes med sterkere folkevalgte regioner, og utvalget bidro vesentlig til å få saken opp til en bred diskusjon, også i media. Utvalgets anbefalinger er støttet av bl a LO, NHO og KS.

Professor Tor Selstad, Høgskolen i Lillehammer, har på oppdrag fra KS lagt fram og begrunnet tre konkrete, kartfestede forslag til inndeling av sterke regioner. Han la fram et hovedforslag med 7 regioner, og to alternative forslag med henholdsvis 5 og 9 regioner. Forslagene ble sendt på høring blant KS medlemmer.

Et bredt flertall i KS Landsstyre fattet mars 2005 vedtak om innhold og inndeling av sterke, folkestyrte regioner. Vedtaket tar for seg prinsipielle sider ved en regionreform, og gir forslag til en helhetlig styringsmodell, inkludert oppgaver, ansvar, finansiering og styringsrelasjoner mellom nivåene. Regionenes størrelse og inndeling er avhengige av at det skjer en overføring av oppgaver og ansvar fra staten som foreslått ovenfor, og at regionene sikres en finansiering som svarer til oppgavene. Størrelse og inndeling må være hensiktsmessig, basert på kultur, identitet, næringsliv og næringsutvikling, funksjonalitet og den utviklingskraft regionene skal representere i et framtidig perspektiv. På et slikt grunnlag, bør antallet regioner etter KS' vurdering kunne reduseres til 7 - 9. Vedtak om overføring av oppgaver, myndigheter og ressurser til framtidige regioner må skje før eller senest samtidig med vedtak om regionalisering. Vedtaket skisserer iverksettingsprosess og peker på områder hvor det er særlige utfordringer. Vedtaket er utdypet i et strategidokument som ble lagt fram som kommunesektorens innspill til den politiske debatt om forvaltningsreform.

Oppgaver og myndighet for nye regioner

For KS er det en avgjørende forutsetning at vedtak om overføring av oppgaver, ansvar og ressurser til framtidige regioner skjer før - eller senest samtidig med - vedtak om ny regioninndeling. KS har fattet vedtak om hvilke oppgaver regionene bør ha ansvar og myndighet for. Samtidig er det presisert at det er helheten – ”den samlede pakken” – av oppgaver som vil gjøre den nye folkestyrte regionen til en kraftfull regional utviklingsaktør, med nødvendig legitimitet i befolkning og næringsliv.

KS mener at regionene skal ha:

Helhetlig ansvar – politisk, faglig og finansielt - for

- samferdsel
- landbruk
- nærings- og bygdeutvikling
- kultur
- videregående opplæring
- miljøvern og kulturminnevern.

Bestilleransvar – med finansielle ressurser – for

- FoU og høyere utdanning
- Spesialisthelsetjenesten

Særlig samordningsansvar når det gjelder

- styrket regional planlegging
- folkehelsearbeid
- internasjonalt regionalt utviklingsarbeid.

Regionene bør i tillegg spille en viktig rolle i samfunnets forvaltning av naturressursene og verneplanarbeid

Regionreform senest 1.1.2010: hva står foran oss?

Regjeringen tar sikte på at dette arbeidet skal være fullført og framlagt for Stortinget slik at reformen kan iverksettes senest 1. januar 2010. Det er mye som må på plass før reformen kan iverksettes. KS – og særlig fylkespolitikere - er innstilt på å ha en aktiv rolle i dette arbeidet. KS har utarbeidet en skisse til tidsplan for iverksetting av en regionreform senest 1.1.2010. Planen viser at det er en rekke avklaringer som må gjøres og vedtak som må fattes. **For å nå mål om iverksetting senest 1.1.2010 er det helt avgjørende at Stortinget fatter vedtak allerede våren 2006.**

Tidsplan for iverksetting av regionreform:

Okt 2005	Felleserklæring fra regjeringen Stoltenberg: mål om sterke, folkevalgte regioner
April 2006	Melding til Stortinget om regionreform. Forslag om forlengelse av dagens fylkestingsperiode med to år, eller å velge et nytt fylkesting for perioden 2007-2009
Juni 2006	Stortinget behandler meldingen. Avklarer prinsippsspørsmål
Høst 2006 - vår 2008	Regjeringen gjennomfører – i samarbeid med kommunesektoren og berørte parter – omfattende arbeid: forberede alle sider av reformen, inkludert regioninndeling
April 2008	Regjeringen legger fram proposisjon: utforming og gjennomføring av reformen
Juni 2008	Stortinget behandler proposisjonen. Vedtak om nye regioner
Høst 2008 / vår 2009	Partiene nominerer kandidater til regiontingsvalg 2009
Sept 2009	Valg av regionting (samtidig med valg av Storting)
Senest 1. jan 2010	Forvaltningsreformen med sterke, folkevalgte regioner iverksettes

KS har fått bred støtte for tidsplanen, bl a uttalte et samlet kollegium av landets fylkesordførere og fylkesrådsledere i august i år at en forvaltningsreform med sterke folkestyrte regioner må innføres raskt, og at alle viktige prinsipper for en slik reform derfor må avklares i en melding til Stortinget våren 2006.

Denne prinsippmeldingen må avklare hva regionene skal ha ansvar for. Hvilke oppgaver, hva slags myndighet og prinsipper for finansiering. Den må også legge grunnlag for en klar tidsplan for iverksetting av reformen. Og den må avklare prinsippene for inndeling. For KS er det helt grunnleggende at vedtak om overføring av oppgaver, myndighet og ressurser må skje før, eller senest samtidig med vedtak om regionalisering. Alt annet vil gi en tom reform.

Når kartet skal tegnes må det baseres på prosesser som forankrer arbeidet nedenfra, hvor kommuner og fylkeskommuner deltar. Det innebærer at det må legges vekt på utfordringer, løsninger og erfaringer som finnes i ulike landsdeler. Størrelse og inndeling må ta hensyn til kultur, identitet og næringsutvikling. Dette blir morgendagens sterke regioner. Det er framtidens utfordringer som skal løses, og regionene må ha den politisk styrke og det handlingsrom som er nødvendig for å bli en viktig politisk aktør. På et slikt grunnlag bør antall regioner etter KS syn kunne reduseres til 7-9. Ny regioninndeling og fastsetting av grenser kan bare skje etter grundig debatt i berørte fylkeskommuner og kommuner. Det er viktig at vedtak fattes på grunnlag av medvirkning og prosess. Å ta endelig stilling til regioninndeling er en nasjonal oppgave.

For mer informasjon: www.ks.no/framtidens_regioner

Kontakt: direktør May-Britt Nordli, tel 24 13 28 09 / 91 30 48 74, may-britt.nordli@ks.no

Prosjektleder Lise Hauge, tel 24 13 29 16 / 95 85 37 75, lise.hauge@ks.no

Publikasjoner kan bestilles gratis hos KS:

Sterke regioner Forslag til ny regioninndeling av Norge, KOU 2004:1

Sterke regioner Tid for reform Strategidokument fra kommunesektoren

Landsstyrets flertallsvedtak, 3.mars 2005

1. Norge trenger sterke folkestyrte regioner, som en del av en modernisert offentlig sektor. Regionreformen skal videreutvikle folkestyret, og sikre at oppgaver legges til lavest mulig effektive forvaltningsnivå. På den måten sikres innbyggernes rett til reell demokratisk innflytelse på alle viktige samfunnsområder.
2. Regionreformen skal tjene landets verdiskaping og gi en effektiv fordeling og tilpasning av viktige utviklingsoppgaver og velferdstjenester som krever et større befolkningsgrunnlag enn dagens og framtidens kommuner vil ha. Regionreformen må innebære en samlet overføring av statlige oppgaver som krever et regionalt perspektiv. Et samlet regionalt helhetsgrep vil gjøre den nye folkestyrte regionen til en kraftfull regional utviklingsaktør og tjenesteproducent, med nødvendig legitimitet i befolkning og næringsliv.
3. Regionreformen skal forenkle og samordne. Reformen forenkler fordi innbyggere, organisasjoner, næringsliv og kommuner som hovedprinsipp vil forholde seg til ett regionalt organ i stedet for dagens fragmenterte og uoversiktlige regionale statlige forvaltning. De tidligere statlige oppgavene samles – sammen med dagens fylkeskommunale oppgaver - i én organisasjon underlagt direkte folkevalgt styring, som ut fra helhet og god oversikt prioriterer ressurser og virkemidler ut fra regionens beste. Oppgaver som fortsatt skal være statlige og som er i organisert i regioner, bør så langt mulig følge inndelingen til de nye folkestyrte regionene.
4. Regionen skal være et fullverdig og selvstendig politisk forvaltningsnivå, som kommunene er det på lokalt nivå. Regionen skal ha klart definert ansvar og myndighet for de oppgaver/sektorer som er viktige for den regionale utviklingen, og for samordningen av disse oppgavene med kommunenes og statens virksomhet i regionen. Regionene skal ha et overordnet ansvar – innenfor rammen av nasjonal politikk - for utviklingen i sitt geografiske område, og ha initiativrett på alle områder som er viktige for den regionale utviklingen.
5. Regionene skal ha helhetlig politisk, faglig og finansielt ansvar og myndighet for de oppgaver regionen skal dekke. For enkelte presiserte oppgaver vil regionen ha et politisk bestilleransvar som det er knyttet vesentlige økonomiske ressurser til. Regionene vil i tillegg også ha et samordningsansvar for viktige oppgaver.
6. Regionene skal finansieres gjennom rammeoverføring og skatteinntekter. Økonomiske ressurser skal følge oppgavene ved overføring av oppgaver fra et forvaltningsnivå til et annet. Fordelingen av økonomiske ressurser til regionene bør skje ved rammeoverføring til den enkelte region basert på nærmere fastsatte kriterier som sikrer mulighetene for velferdsproduksjonen og kraft i utviklingsarbeidet. Økonomisk avkastning av regionale naturressurser og tiltak i tilknytning til disse må også tilfalle både berørte kommuner og regioner. Regionene får et styrket ansvar for midler som ikke er del av statsbudsjettet, men som likevel er svært viktige for regionenes utvikling og som krever en lokal og regional tilpasning, som f. eks spillemidlene.
7. Direkte valg må være grunnprinsippet ved valg av representanter til regiontinget.
8. Regionen skal ha et helhetlig ansvar – politisk, faglig og finansielt for følgende oppgaveområder: Samferdsel, landbruk, nærings- og bydeutvikling, kultur, videregående

opplæring, miljøvern og kulturminnevern. Videre skal regionen ha et bestilleransvar - med finansielle ressurser - i forhold til høyere utdanning og FoU og spesialisthelsetjenesten - jfr saksframlegg punkt D. Spesialisthelsetjenesten må få en demokratisk forankring i de nye regionene.

Endelig må regionen ha et særlig samordningsansvar når det gjelder en styrket regional planlegging, folkehelsearbeid og internasjonalt regionalt utviklingsarbeid.

9. Regionene bør spille en viktig rolle i samfunnets forvaltning av naturressursene og verneplanarbeid. Overføringen av de ovennevnte oppgavene fra fylkesmennene vil totalt sett innebære at viktige deler av forvaltningen av naturressurser, planlegging og oppgaver knyttet til fysisk infrastruktur legges til regionene. Forvaltningen på disse saksområder må utøves i et framtidssynet, bærekraftig perspektiv. Når det gjelder forvaltningen av naturressursene må det her åpnes for regionale løsninger knyttet til enkelregioner.
10. Regionenes ansvar innenfor miljøvern og ressursforvaltning må utøves innenfor rammen av en helhetlig og nasjonal politikk som også ivaretar våre internasjonale forpliktelser. Innenfor dette politikkområdet vil det være særlig behov for tydelig formidling av nasjonale interesser og mål, og det bør utvikles egnede styrings- og rapporteringssystemer.
11. Regionenes størrelse og inndeling er avhengige av at det skjer en overføring av oppgaver og ansvar fra staten som foreslått ovenfor, og at regionene sikres en finansiering som svarer til oppgavene. Størrelse og inndeling må være hensiktsmessig, basert på kultur, identitet, næringsliv og næringsutvikling, og den utviklingskraft regionene skal representere i et framtidig perspektiv. På et slikt grunnlag, bør antallet regioner etter KS' vurdering kunne reduseres til 7 - 9. Vedtak om overføring av oppgaver, myndigheter og ressurser til framtidige regioner må skje før eller senest samtidig med vedtak om regionalisering.
12. Ny regioninndeling og fastsetting av grenser kan bare skje etter grundig debatt i berørte fylkeskommuner og kommuner. Det er viktig at vedtak fattes på grunnlag av medvirkning og prosess. Å ta endelig stilling til regioninndeling er en nasjonal oppgave.
13. Også for Oslo-området er det hensiktsmessig at oppgaver som kollektivtrafikk, arealplanlegging, høyere utdanning, spesialisthelsetjeneste, kulturinstitusjoner, avfallshåndtering m.v. løses i en bredere sammenheng.

Styringsutfordringene for Oslo-regionen skal vurderes i hovedstadsmeldingen våren 2006. KS vil samarbeide med Oslo kommune, øvrige fylker og kommuner i Osloregionen og regjeringen om utvikling og vurdering av modeller for organisering av den regionale forvaltningen i hovedstadsregionen, som både tar hensyn til Oslos spesielle rolle og til helheten i regionreformen.

Landsstyret er kjent med Oslos standpunkt, og vil ta hensyn til dette i den videre prosessen.

14. KS vil arbeide aktivt for at det etableres sterke regioner, og har som intensjon å ha en aktiv rolle i den prosess hvor innhold og rammer konkret utformes og vedtas. KS ønsker et tett samarbeid med staten i forberedelsen av reformen, med mål om iverksetting 1. januar 2010. Dette forutsetter at dagens fylkestingsperiode forlenges med to år.

